

Forelesningsopplegg

1. Mål for 2. studieår
2. Det pedagogiske opplegget
3. Forholdet til fag fra 1. studieår
4. Rettskildetematikk (metode)
5. Sentrale perspektiver i fagene til 2. studieår
6. Litt om enkeltfagene (hvis vi får tid)

1. Mål

- Kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse

- Merk: økt fokus på ferdigheter og generell kompetanse! Unngå puggepreg!

1. Kunnskap

- God forståelse av de grunnleggende sidene av fagene som inngår

- Oversikt over tankegang og struktur i emnet

Mål, forts.

2. Ferdigheter: Bruke rettsreglene i fagene faglig forsvarlig
 - ↗ Oppdage hva rettsspørsmål går ut på,
 - ↗ Stille spørsmål klart og tydelig,
 - ↗ Skille mellom spørsmål som ligner hverandre
 - ↗ Ha vurderingsevne og selvstendighet til:
 - å drøfte løsningene på praktiske, konkrete problemer i samsvar med fagtradisjonen, og
 - å drøfte faktiske og mulige rettsregler i samsvar med fagtradisjonene for betenkninger og korte essays

Mål, forts.

3. Generell kompetanse

- Godt utgangspunkt for å
 - arbeide med juridiske spørsmål i forvaltningsorganer og andre institusjoner, og
 - arbeide i domstoler og advokatvirksomhet med offentligrettslige spørsmål

2. Pedagogiske utfordringer

- Parallellundervisning av fag hele semesteret eller ett fag av gangen?
 - Ett fag av gangen – utfordringer for studentene
- Fra det generelle til det spesifikke eller fra det spesifikke til det generelle?
 - Fra generell til spesifikt – utfordringer for studentene
- Oppdelingen i to semestre
 - Hvordan få til gradvis modning?
- Pugging – ”minste motstands vei”
- Eksamensfokus og karakterjag
- Lærerressurser

Pedagogisk opplegg

- Hjelp til å bygge studiestrategier
- Bygge bro mellom semestrene
 - ↗ Introforelesningene
 - ↗ Innholdet i fagene
 - ↗ Fokus på metode – men komplekst
 - ↗ Rollen til ex.fac.
- Bygge bro gjennom semesteret
 - ↗ Rekkefølge av og sammenheng mellom fagene
 - ↗ Kombinere fag mot slutten av semesteret –
manuduksjoner og kursopplegg
 - ↗ Tid til selvstudium mot slutten av semesteret

Pedagogisk opplegg, forts.

- Gradvis modning innen fagene
 - Plassere "modningsfag" tidlig i semesteret
 - Starte med det generelle
- Unngå overdreven pugging
 - Legge til rette for oppgaveløsning: undervisning med vekt på kurs og PBL - "problemorientering"
 - Innretning av eksamensoppgaver (gjenganger i klager "ikke sentralt i pensum"!)
 - Fokus på "prinsipper"
- Tips: ta en titt på undervisningsopplegget for forrige semester, bruk gjerne fak.oppg.

Litteratursituasjonen

- Generelt om hovedlitteratur
 - Godt oppdatert og faglig god litteratur
 - Ulikt ambisjonsnivå for pedagogisk vinkling
 - Flere fag har flere bøker på listen – i hovedsak positivt men kan være vanskelig å velge
- Tilleggslitteratur – hvordan forholde seg?
 - Ulik praksis innen fagene, ikke alltid oppdatert
 - Bruk det som studiestøtte, unngå passivisering!
 - Kilde til internasjonale perspektiver
- Hjelpemidler
 - Lovsamling domssamling og traktatsamling er oppdatert, men domssamling med noen svakheter
 - Stortingets forretningsorden

Studiemetode

- Hvordan lærer jusstudenter sammenlignet med andre studenter?
- Studer læringskravene
- Lærebøker og forelesninger: "minste motstands vei"
 - Forberede oppgaver og temaer til kurs og forelesninger
 - Ta ordet! Vanlige kurs vs. PBL-kurs
 - Presentere temaer
 - Stille spørsmål til og diskutere med lærere
 - Delta aktivt i kollokvier
 - Gjøre fakultetsoppgaver
- Hvordan bruke fakultetsoppgavene?
 - Prøv å gjøre dem på eksamensvilkår!
 - Teste ut hvordan forskjellige arbeidsmetoder fungerer
 - Fakultet- og kursoppgavene er et minimum
 - Ikke vær redd for å "dumme deg ut"!

Studiemetode, forts.

- Erfaringer som sensor
 - ↗ Savner evnen til å problematisere
 - ↗ Savner evne til selvstendige resonnementer (ulike verdier eller retninger)
 - ↗ Savner evne til å se forbindelseslinjer på tvers av fagene
 - ↗ Beherske ulike emner og arbeidsmetoder
 - ↗ Mangel på trening i skriftlige arbeider
 - ↗ Mange som svikter fordi de ikke leser eller husker oppgaveteksten godt nok

Studiemetode, forts.

- Hjelpemidler
 - ↗ Anskaffelse bør være første prioritet!
 - ↗ Bruk dem aktivt mens du studerer!
 - ↗ Vær nøye med innarbeidingen!
- Dommer og annet primærmateriale
 - ↗ Legg stor vekt på å lese dommer, ikke bare for å huske dem, men for å tilegne måten å resonnerer på

Evaluering og forbedring

- Stor vilje til videreutvikling (generasjonskifte!)
- Men: Reformtrettthet
 - Stort rom for justeringer innen de gitte rammer
 - Jus er avansert innen noen felt: nettbruk, elektronisk eksamen, men lider av få lærere
 - Trenger studentenes hjelp til å bli enda bedre!
- Mekanismer
 - Underveisevaluering
 - Periodisk emneevaluering
 - Kontakt med studentene – direkte og via JSU

Internasjonalisering

- To perspektiver
 - Forholdet mellom nasjonal og internasjonal rett
 - Komparativ rett
- Den største utfordringen for jusen(?)
 - Utdanningens rolle: utvikle eller konservere?
 - Jus: konservativt fag, men med store muligheter
 - Finne en gylden middelvei?
 - Integrering av internasjonale perspektiver – fokusert på menneskerettigheter?
 - Dere vil oppleve store variasjoner innen fagene

Internasjonalisering, forts.

■ Deres muligheter

- Bruk av litteraturliste
- Bruk av traktatsamling
- Biblioteket
- Internett
- Utvekslingsstudenter på jus

■ - og utfordringer

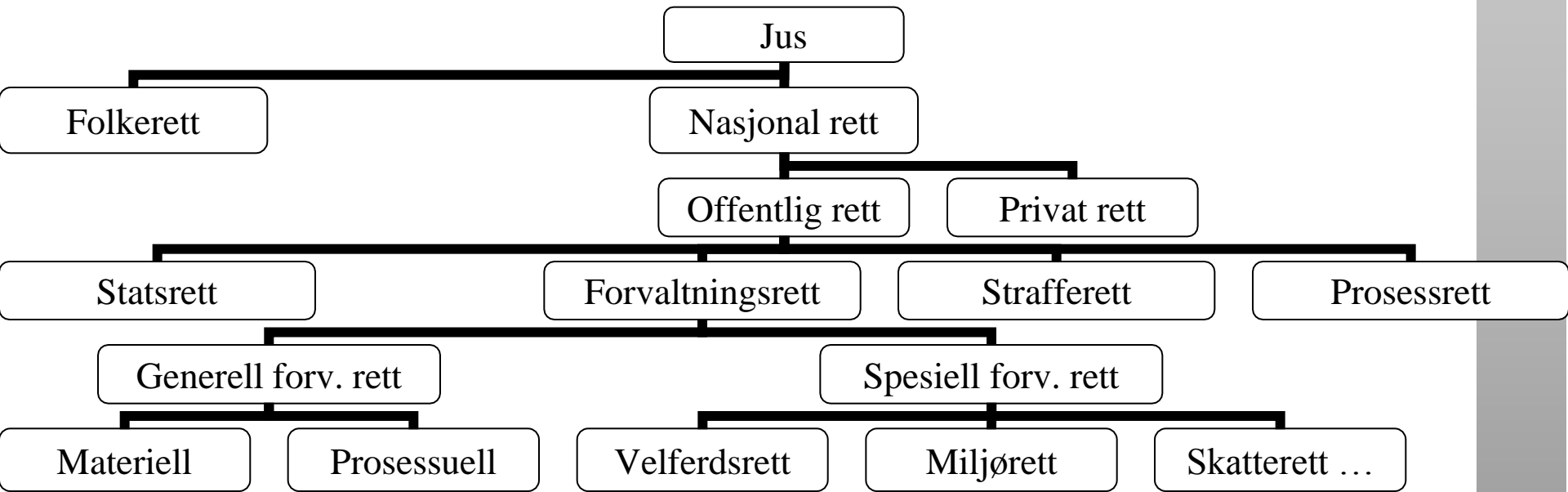
- Eksamensrelevans
- Kommer på toppen av omfattende kunnskapskrav og forventninger om studier av nasjonalt rettsstoff
- Vanskelig tilgjengelig – kompleksitet og språk

3. Forholdet til første studieår

- Mange likeartete eller parallelle rettsspørsmål
- Forskjeller i rettssubjekter
- Forskjeller i målsettinger
- Rettsreglernes funksjon og anvendelsesområde: privatrett og offentlig rett

Plassering av fagene – rettssystematikk

- Pedagogisk, deskriptivt og analytisk perspektiv
- Tradisjonell systematikk: Hovedskillene:
 - Folkerett vs. nasjonal rett
 - Offentlig rett vs. privatrett
 - Statsrett vs. forvaltningsrett vs. strafferett vs. prosessfag
 - Generell forvaltningsrett vs. spesiell forvaltningsrett
- Spenning mellom tradisjonell systematikk (hovedskille mellom privatrett og offentlig rett) og systematikk basert på "livsområder"

Forholdet mellom privatrett og offentlig rett

- Privatrett: Fokus på forholdet mellom private
 - Men: Det offentlige griper inn gjennom ulike typer regulering
 - Gradsforskjeller for ulike rettsområder
 - Hvor bør arbeidsrett, konkurranserett, skatterett og patentrett plasseres?
 - Befinner stadig flere fagområder seg i grenseflaten?
- Offentlig rett: Fokus på:
 - forholdet mellom offentlige myndigheter og private parter, og
 - forhold internt i det offentlige

Etablering av rettsposisjoner i privatrett og i offentlig rett

- Hovedskille: Etablert mellom private parter eller gjennom vedtak fra det offentlige?
- Når blir rettsposisjonen bindende?
 - Her: Hovedfokus på vedtak, men også avtale
 - Vedtak – klage, rettsmidler og oppsettende virkning
 - Avtaler – kompetanse, tilbud og aksept
- Forutsetninger for å etablere nye rettsposisjoner
 - Vedtak – eksistensen av kompetanse
 - Avtale – eksistensen av rettigheter og rettslig handleevne (men også kompetanse!)
- Det privatrettslige perspektivet i folkerett

Menneskerettigheter

- Svakheter ved studieordningen
 - Avstanden til statsretten
 - Avstanden til folkeretten
- Begge fagene er sentrale for å forstå menneskerettigheter
- Menneskerettigheter er sentrale elementer av begge disse fagene
 - Menneskerettigheter også viktige i andre offentligrettslige fag – integrering

4. Rettskildelære – særtrekk

1. Polycentritendenser?
2. Forekomsten av ulovfestede prinsipper
 - Konstitusjonelle?
 - Forvaltningsrettsprinsipper?
 - Prinsipper i folkerett, EØS-rett, velferdsrett og miljørett
3. Forekomsten av sedvaner
 - Som supplement til Grunnlov og lov: konstitusjonelle rettssedvaner?
 - Rettssedvaner i andre fag

Rettskildelære – særtrekk, forts.

4. Særtrekk ved grunnlovstolking
5. Tolking av myndighetsinngrep
 - ↗ Legalitetsprinsippet som tolkingfaktor
6. Internasjonale rettskildetrekk
 - ↗ Endrer internasjonal tolkingstil norsk rettskildelære i sin alminnelighet?
 - ↗ Endret tolkingstil på menneskerettsfeltet og innenfor EØS-feltet i norsk rett
 - ↗ "Norsk" tolkning av EØS- og menneskerett?
 - ↗ Hvordan løse konflikt mellom norsk rett og folkeretten – dualismen

Rettskildelære – utfordringer

- Tilgangen på rettsstoff
- Retorikkens betydning
- Spenning mellom formell og reell
- IT-forvaltningsutviklingen
 - Fra skjønn til "firkantede" rettsregler (rettighetsbasert)
 - Kan IKT bidra til å sikre bred og enhetlig rettskildebruk?

Kollisjonsnormer i rettskildelæren

- Trinnhøydeprinsippet (lex superior)
 - Grunnlov – lov – forskrifter
- Lex posterior
 - Sist i tid, best i rett
- Lex specialis
 - Det spesielle går foran det generelle,
 - Ofte uklart hva som er spesielle regler, innebærer begrenset anvendelse
- Kollisjonsprinsippenes rettskildefunksjon: Å løse konflikter når to regler kollidere

Kollisjonsprinsipper i praksis

- Forholdet mellom
 - Lov og dom
 - Lov og forvaltningsvedtak
- Sammenligning mellom prinsippenes rettskildebetydning og betydningen som skranke for myndighetsvedtak
 - Motstrid mellom rettsregler forekommer svært sjelden i praksis
 - Funksjonen som skranke er praktisk viktigere
 - Forståelsen av kollisjonsprinsippene er viktig for forståelsen av rettssystemene

5. Sentrale perspektiver

1. Rett og politikk

- Rett -> politikk / politikk -> rett
- Virkemiddelperspektiv
- "Rettsstat" – retten som stabiliserende

2. Rett og makt

- Rett gir makt
- Rett gir vern – nasjonalt og internasjonalt

3. Rett og tvisteløsning

- Forhindre og håndtere konflikter

Typer regler – innhold

- Pedagogisk formål
 - Gi grunnlag for forståelse og analyse: Hvor plasseres regelen, og hva betyr plasseringen?
 - Ikke noen fasit!
- Beslutningsregler (normeringsregler) / handlingsregler
- Kompetanseregler / plikt- eller rettighetsregler
- Personelle / prosessuelle / materielle regler

Typer regler – hierarki

- Grunnlovsnivå
- Lovnivå
 - ↗ Sektorlover / sektorovergripende lover
- Forskriftsnivå
- Ulovfestet rettsnivå: Hvor ligger det?
 - ↗ Rettsprinsipper
 - ↗ Sedvanerett
- Folkerett: Hvor ligger den?
 - ↗ Hvordan påvirker folkeretten rettsnivået?

Typer regler – grad av skjønn

- I hvilken grad bestemmes resultatet?
 - Rettighetsregler / avveiningsregel
 - Resultatdefinisjon / virkemiddeldefinisjon
 - Hovedregel / unntaksregel
- Prinsippenes rolle
- Formålsreglernes rolle
- Retningslinjenes rolle
 - Hvor finnes retningslinjene?

Typer regler – rettsfølger

- Primærregler / sekundærregler
- Ansvarsregler / (u)gyldighetsregler / håndhevingsregler
- Ansvarsregler
 - ↗ Straff / erstatning
- (U)gyldighetsregler
 - ↗ Saksbehandling / etterfølgende opptreden
- Håndhevingsregler
 - ↗ Kontroll / forbud og pålegg / tvang

Verdier

- Hva slags verdier dominerer i fagene til 2. studieår?
- Proseessorienterte verdier
 - Demokrati
 - Maktfordeling
 - Styring (Internt og eksternt)
- Innholdsorienterte verdier
 - Samfunnsorienterte: Effektivitet, lov og orden, bærekraftig utvikling
 - Individorienterte: Frihet, autonomi, likhet, humanitet (hensynsfullhet, etc.), rettssikkerhet

Særlig om rettssikkerhet

- To nivåer:
- Idealer
 - Tilgjengelighet
 - Skriftlighet
 - Forståelighet
 - Ikke tilbakevirkende
- Krav (etter gjeldende rett): Betyggende
 - vern mot overgrep
 - vern mot andre rettsuriktige avgjørelser/handlinger fra myndighetene
- Utvidete anvendelser av rettsikkerhetsbegrepet

6. Litt om enkeltfagene

1. Statsforfatningsrett (10 stp)
2. Folkerett (5 stp)
3. EØS-rett (5 stp)
4. Ex-fac (10 stp)
5. Forvaltningsrett (15 stp)
6. Velferdsrett (8 stp)
7. Miljørett (7 stp)